

OBSAH

Jižní Amerika	6
Severní a Střední Amerika	38
Afrika	104
Antarktida	228

JIŽNÍ AMERIKA

JIŽNÍ AMERIKA

Rozloha:	17 815 000 km ² (12,0 % souše)
Nejvyšší bod:	Cerro Aconcagua 6960 m n. m.
Střední výška pevniny:	580 m n. m.
Nejnižší bod:	-105 m n. m. (prolákлина v Patagonii jižně od přístavu San Julián)
Největší ostrovy:	Ohňová země, Isla de Chiloe, Falklandy
Hlavní vodní toky:	Amazonka, Rio de la Plata-Paraná, Purus, Madeira, São Francisco
Největší jezera:	Titicaca
Podnebí:	tropické až arktické
Počet obyvatel:	373 000 000, tj. 5,7 % světové populace (2006)
Hustota zalidnění:	20,9 obyv. / km ²
Suverénních států:	12
Největší státy:	Brazílie, Argentina, Peru, Kolumbie, Bolívie
Nejlidnatější státy:	Brazílie, Kolumbie, Argentina, Peru, Venezuela

Světadíl na západní polokouli, rozlohou čtvrtý největší kontinent. Na východě je omýván Atlantským, na západě Tichým a na jihu Jižním oceánem, se Severní Amerikou je spojen Panamskou šíjí, od Antarktidy jej odděluje Drakeův průliv. Na jihu je pobřeží velmi členité. Základem geologické stavby Jižní Ameriky jsou staré štíty (brazílský a guyanský s Brazílskou a Guyanskou vysočinou). Podél západního okraje se táhne mladé horské pásmo Kordiller (And), východně od něj leží rozsáhlé nížiny s deštnými lesy (největší Amazonská, Gran Chaco) a vysočinami. Téměř 90 % území je odvodňováno do Atlantského oceánu. Soustava Amazonky je největším říčním systémem světa. Podnebí je na většině území tropické a subtropické, v Andách horské až velehorské. Při pobřeží Tichého oceánu se místy táhnou pouště. Tropický deštný les Amazonie je druhově nejbohatší rostlinnou formací na Zemi. Rozsáhlé plochy zaujímají savany a travnaté stepi (mj. argentinské pampy). Fauna Jižní Ameriky je bohatá na endemické druhy. Území je bohaté na nerostné suroviny včetně ropy a zemního plynu (Venezuela, Brazílie). Asi polovina obyvatel je přímo závislá na zemědělské produkci, hlavními zemědělskými produkty jsou káva, kakao, citrusy, cukrová

třtina, obilniny, zelenina, bavlna, tabák a olejniny; významný je rovněž chov dobytka. Průmysl je zaměřen hlavně na zpracování zemědělských produktů, významnější strojírenskou výrobu mají Argentina, Brazílie a Chile.

Jižní Amerika byla osídlena jako poslední kontinent (s výjimkou Antarktidy), a to ze Severní Ameriky. Odhaduje se, že před příchodem Evropanů zde žilo asi 30 milionů lidí mnoha etnických skupin. Z jihoamerických civilizací byla nejvýznamnější incká civilizace, která ovládala část andské oblasti v 15.–16. století. Evropané objevili Jižní Ameriku na sklonku 15. století a od 1. poloviny 16. století se stala cílem dobovačných výprav Španělů a později i Portugalců. Původní obyvatelstvo bylo decimováno evropskými nemocemi a krutým zacházením kolonizátorů, na těžkou práci na plantážích byli ve velkém počtu dováženi černí otroci z Afriky. Španělské a portugalské jihoamerické kolonie vybojovaly samostatnost již v první čtvrtině 19. století a během 1. poloviny 20. století se jihoamerické státy zformovaly v podstatě v dnešních hranicích. Dějiny Jižní Ameriky 20. století byly poznamenány politickou a ekonomickou nestabilitou, která vyvrcholila v 60. a 70. letech nástupem diktatur (Argentina, Brazílie, Chile, Uruguay). Od 80. let probíhá demokratizační proces spojený s hospodářskými, politickými i sociálními reformami, na počátku 21. století je většina jihoamerických vlád orientována levicově. Výrazným problémem je neustálý růst jihoamerických měst, spojený se znečištěním životního prostředí, bídou a nezaměstnaností i vysokou kriminalitou.

Většinu obyvatel kontinentu dnes tvoří míšenci původních indiánů a bělochů evropského původu, kteří do Jižní Ameriky přišli v několika kolonizačních vlnách. Další přistěhovalci přišli z některých regionů jižní a východní Asie. Etnické složení obyvatelstva ovlivnili též černí otroci, přivázeni na plantáže na východním a severním pobřeží kontinentu. Čistokrevní indiáni dosud žijí pouze v Peru, Bolívii, na území Amazonie a na horním toku Orinoka. Naprostá většina obyvatel Jižní Ameriky jsou křesťané římskokatolického vyznání, malé skupiny zachovávají původní víry; v Surinamu a Guyaně žijí i hinduisté a muslimové, v Brazílii a Chile protestanti. Nejrozšířenějšími jazyky jsou španělština a portugalština (Brazílie), obyvatelé dále hovoří holandsky (Surinam), francouzsky (Francouzská Guyana), indiánskými jazyky, hindsky, javánsky a různými kreolskými nářečnými.

ARGENTINA

ZÁKLADNÍ FAKTA

Oficiální název: Argentinská republika / República Argentina

Hlavní město: Buenos Aires
3 018 100 obyv. (2005)

Rozloha: 2 780 403 km²

Úřední jazyk: španělština

Počet obyvatel: 38 592 000 (2005)

Státní zřízení: republika

Měna: 1 argentinské peso (ARS) = 100 centavů

Čas: SEČ - 4 h

Stát v jihovýchodní části Jižní Ameriky; rozlohou osmá největší země světa. Území se rozkládá mezi Atlantským oceánem na východě a pohořím And na západě. V severní polovině země se rozkládají úrodné roviny (tzv. pampy), v jižní polovině jsou roviny Patagonské tabule táhnoucí se až k Ohňové zemi na jihu. Chráněno je 6,3% území. Argentina je zemědělsko-průmyslový stát s vyspělým zemědělstvím a mnohaodvětvovým průmyslem. Významná je těžba energetických surovin (ropa, zemní plyn, uranová ruda). Zemědělská výroba plně kryje potřebu potravin, přebytky se vyváží (maso, kukuřice, pšenice, kůže, vlna); bilance zahraničního obchodu je dlouhodobě vysoce aktivní. Země má kvalitní silniční a železniční síť, významná je letecká a námořní doprava. Země je členem OSN, OAS, ALADI aj. mezinárodních organizací.

Kolem roku 1480 obsadili část dnešního území Argentiny Inkové, Španělé začali do země pronikat roku 1516. Součástí španělského koloniálního panství (místokrálovství Peru, poté místokrálovství Río de la Plata) byla Argentina až do roku 1816, kdy vyhlásila samostatnost (Spojené provincie La Platy). Země byla definitivně sjednocena v roce 1861, Patagonie byla připojena roku 1880. Rozkvět argentinské ekonomiky silně zbrzdila ekonomická krize na konci 20. let 20. století, poté se v zemi mnohokrát střídaly civilní vlády s vojenskými. Porážka Argentiny ve válce s Velkou Británií o Falklandské ostrovy (Malvíny) uspořádala pád vojenské vlády a umožnila přechod k demokracii. Od 90. let čelí země politické a hospodářské krizi, kterou se vláda snaží řešit programem ozdravení ekonomiky včetně rozpočtových škrtů a devalvace měny; v současnosti je situace již stabilnější.

Administrativně se země člení na 23 provincií a jeden federální distrikt. Obyvatelstvo je převážně evropského původu (86 %, hlavně italského, španělského, německého a francouzského, dále Slované), menšiny tvoří míšenci (7%), původní obyvatelé (3,5%, Araukáni, Guaraniové, Patagonci aj.), přistěhovalci z Asie (Japonci, Korejci) a další. Z náboženství je nejvíce rozšířeno katolické křesťanství, které vyznává 88 % obyvatel, méně rozšířené jsou židovství, islám a další víry. Očekávaná doba života obyvatel při narození je 76 let, negramotných je méně než 3 %. Téměř 90 % obyvatel žije ve městech.

PŘÍRODNÍ PODMÍNKY

Klima: na severu subtropické, ve střední části mírné, v horách studené
Nejvyšší bod: Aconcagua 6959 m n. m.
Nejnižší bod: Laguna del Carbon -105 m n. m.

HOSPODÁŘSKÝ PŘEHLED

HDP/obyv.: 14 480 USD (2005)
Inflace: 9,6 % (2005)
Nezaměstnanost: 11,6 % (2005)
Nerostné zdroje: ropa, zemní plyn, rudy, sůl
Průmysl: potravinářský, strojírenský, chemický
Zemědělství: zelenina, olejnin, bavlník, cukrová třtina, tabák, čaj, sója, skot, ovce, koně, rybolov
Využití půdy: orná půda 9 %, pastviny 51 %, lesy 21 %, ostatní 19 %